

Agnieszka Kłós

UMOWA POWIERNICTWA W PRAWIE POLSKIM

Trusteeship agreement in Polish law

The aim of the article is to show the problems of trust. Article explains the concept of „trusteeship”, presents its genesis and the entities and institutions associated with it. It also shows the types of activities and so-called trust „Fiduciary reservation”. This article contains a discussion on the types of.

Key words: trusteeship, contract, fiduciary activities, trust, based primarily on case law

Wprowadzenie

W ostatnich latach można zauważyć wzrost zainteresowania umowami powiernictwa w obrocie gospodarczym. Zjawisko to związane jest z faktem, iż wiele osób decyduje się na powierzenie prowadzenia określonych spraw podmiotom wyspecjalizowanym. Rosnącemu zainteresowaniu konstrukcjami powierniczymi towarzyszy zwiększenie ich praktycznego i teoretycznego znaczenia.

Helmut Coing zaznaczył, że powiernictwo to jedna z nielicznych instytucji znanych ludzkości od wieków, która w zasadzie pozostaje tworem przede wszystkim doktryny oraz praktyki prawa, co czyni ją bardzo interesującym przedmiotem badań¹.

¹ H. Coing, *Die Treuhand kraft privaten Rechtsgeschäfts*, München 1973, s. 2.

Dlaczego ludzie decydują się na zawieranie tego typu umów? Artykuł ma na celu zanalizowanie tego zjawiska, wskazując najistotniejsze cechy umowy powiernictwa i niewątpliwe korzyści z jej zawarcia.

Pojęcie powiernictwa

Instytucja powiernictwa nie została uregulowana normatywnie, stanowi twór praktyki i judykatury poszukujący nowych rozwiązań prawnych uwarunkowanych ciągłą zmianą sytuacji społeczno-gospodarczej.

Z uwagi na fakt, że „powiernictwo” nie jest terminem normatywnym, budzi wciąż wątpliwości dogmatyczne. W obowiązujących przepisach nie ma jednej definicji tego pojęcia. Terminem tym oznacza się zarówno stosunki prawne, które mają na celu zabezpieczenie wierzytelności – przewłaszczenie, cesja fidejucjarna – jak i takie, których ekonomiczne znaczenie opiera się na zarządzaniu aktywami konkretnej osoby przez profesjonalny podmiot np. fundusz powierniczy.

Powiernictwo obejmuje swoim zakresem różnorodne postacie czynności powierniczych. Wydaje się, że tak szerokie zainteresowanie tą instytucją bierze się z dostrzeżenia, jak wielką pozycję ma osoba, która w sensie ekonomicznym korzysta w pełnym zakresie lub powinna korzystać z podmiotowego prawa, które formalnie przysługuje innej osobie².

Słowo powiernictwo budzi wiele kontrowersji i łączone jest z wieloma zagadnieniami. Czynności powiernicze kojarzone są ze szczególnymi rodzajami czynności. Aby zrozumieć istotę powiernictwa, niezbędne jest poznanie historii jego kształtowania się.

Powiernictwo znane było już w prawie rzymskim. Stanowiło kontrakt dwustronnie zobowiązujący, realny, polegający na przeniesieniu własności konkretnej rzeczy na powiernika, który zobowiązywał się postępować w określony sposób z rzeczą i w oznaczonych okolicznościach przenieść własność rzeczy na powierzającego. Zatem do elementów kontraktu powiernictwa należało:

- przeniesienie własności rzeczy,
- zgodne porozumienie stron (umowa) do przeniesienia z powrotem na powierzającego własność rzeczy w sytuacji, gdy zajdą okoliczności przewidziane w umowie³.

W prawie rzymskim można było wyróżnić dwie możliwości:

- *fiducia cum creditore contracta*,
- *fiducia cum amico contracta*.

Fiducia cum creditore contracta stanowiła umowę zawieraną z wierzycielem w celu przewłaszczenia na zabezpieczenie wierzytelności. Dłużnik przenosił

² G. Tracz, F. Zoll, *Przydatność powiernictwa dla prawa prywatnego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1998, nr 4, s. 24.

³ M. Kuryłowicz, A. Wiliński, *Rzymskie prawo prywatne*, Kraków 1999, s. 56.

na wierzyciela własność swojej rzeczy za pomocą mancytacji albo *in iure cessio* i w ten sposób dawał wierzycielowi zabezpieczenie pod zaciągniętą pożyczkę. Jednocześnie umawiano się, że z chwilą zwrotu długu wierzyciel zwróci własność rzeczy z powrotem na dłużnika.

Fiducia cum amico contracta polegała na tym, że dłużnik przenosił na wierzyciela własność rzeczy, jednocześnie zawierał z nim umowę i zastrzegął, że ponownie przeniesie własność przedmiotu na dłużnika po tym, jak upłynie termin lub umówiony cel zostanie osiągnięty⁴.

W polskiej literaturze jedną z pierwszych definicji powiernictwa zaproponował Ernest Till. Zdaniem jednego z wybitnych polskich cywilistów czynność powiernicza to

akt prawny zupełnie ważny, zawarty przez strony w pełnej świadomości, że skutki prawne wychodzą poza cel zamierzony. Znaczenie tego interesu dla stron objawia się w tym, że on nie tylko na zewnątrz, tj. względem osób trzecich, lecz także i wewnątrz, tj. między stronami odnosi pełny skutek, odpowiadający swej naturze, a ograniczenie tego skutku do celu przez strony zamierzonego polega jedynie na obligacyjnym związaniu powiernika, wedle którego tenże jest zobowiązany, przy wykonywaniu przeniesionego nań prawa nie wykraczać poza ten cel⁵.

Istotę powiernictwa wskazuje również Roman Longchamps de Berier, według którego

zdarza się, że strony, nie mogąc zawrzeć aktu, którego skutki odpowiadają ich celom gospodarczym, zawierają akt o skutkach dalej idących, zarazem jednak postanawiają, że strona otrzymująca przysporzenie nie ma z niego korzystać w całej pełni, lecz tylko tak dalece, jak wymaga tego cel gospodarczy aktu [...]. Skutek prawny takiego aktu ocenia się wedle treści aktu, powiernik nabywa więc własność i może nią dysponować, gdyby jednak zaufania nadużył, odpowiada obligatoryjnie wobec swego prawozwlecy, musi więc wynagrodzić szkodę⁶.

Stosunek powierniczy definiuje także Robert Rykowski. Jego zdaniem stosunek powierniczy jest stosunkiem prawnym opartym na wzajemnym zaufaniu stron, w którym powierzający – fiducjariusz przenosi na powiernika – fiducjanta określone, zbywalne prawo podmiotowe albo uprawnienie do wykonywania takiego prawa⁷.

Powszechnie używaną w doktrynie polskiej jest definicja sformułowana przez Aleksandra Woltera. Jego zdaniem

⁴ K. Kolańczyk, *Prawo rzymskie*, Warszawa 1997, s. 366.

⁵ E. Till, *Prawo prywatne austriackie. Nauki ogólne austriackiego prawa prywatnego*, t. 1, wyd. 3, Lwów 1911, s. 360–361.

⁶ R. Longchamps de Berier, *Wstęp do nauki prawa cywilnego ze szczególnem uwzględnieniem kodeksów, obowiązujących w b. Królestwie Kongresowem, w Małopolsce i W. Ks. Poznańskim*, Lublin 1922, s. 197–198.

⁷ R. Rykowski, *Pojęcie powiernictwa – konstrukcja prawna zarządu powierniczego*, Warszawa 2005, s. 175.

Istota czynności powierniczych polega na tym, że jedna strona dokonuje na rzecz drugiej przysporzenia w celu osiągnięcia takiego celu gospodarczego, do którego prawo to w zasadzie nie jest potrzebne. Druga strona czynności prawnej zobowiązuje się do niekorzystania z tego prawa w zakresie wykraczającym poza ten stosunek⁸.

Z kolei Zbigniew Radwański, opisując czynności powiernicze, skupia uwagę na dwóch powiązanych ze sobą elementach. Pierwszym jest przeniesienie jakiegoś prawa z powierzającego na powiernika, co w rezultacie prowadzi do tego, że powiernik może korzystać z niego w pełnym zakresie względem osób trzecich. Drugi to zobowiązanie powiernika względem powierzającego, że będzie korzystać z tego prawa w ograniczonym zakresie, ustalonym treścią umowy powierniczej, przede wszystkim, że w razie zaistnienia określonej sytuacji przeniesie to prawo z powrotem na powiernika⁹.

Pojęciem czynności powierniczej posługuje się także Andrzej Kidyba. Jego zdaniem powiernictwo to:

przeniesienie określonych praw i obowiązków na powiernika, który występuje w stosunku zewnętrznym wobec osób trzecich natomiast w stosunku wewnętrznym z powierzającym, ma korzystać z przyznanych mu praw i we wskazanym zakresie, z obowiązkiem przeniesienia tych praw i obowiązków z powrotem¹⁰.

Stosunek powierniczy może powstać na podstawie ustawy lub umowy. Mówiąc o powiernictwie ustawowym, wskazuje się na: Agencję Nieruchomości Rolnych, Agencję Mienia Wojskowego, wykonawcę testamentu, Narodowe Fundusze Inwestycyjne, zakładowy fundusz socjalny, syndyka masy upadłości, oraz na takie instytucje jak konta powiernicze u notariuszy, powiernicze rachunki bankowe oraz powierniczy zarząd prawami autorskimi.

Doktryna bazuje na ugruntowanej tradycji prawnej, która uwzględnia zjawiska i potrzeby tworzone przez obecną rzeczywistość społeczno-gospodarczą. Z jednej strony definiowanie powiernictwa musi wykraczać poza regulację prawną, a z drugiej – uwzględniać jej granice¹¹.

Wyrazem aprobaty powierniczego przenoszenia prawa podmiotowego jest zgodne orzecznictwo SN¹² oraz praktyka bankowa.

⁸ A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, wyd. 2 zm., Warszawa 2001, s. 282.

⁹ Z. Radwański, *Prawo cywilne. Część ogólna*, wyd. 9 zm. i poszerzone, Warszawa 2007, s. 231.

¹⁰ A. Kidyba, *Prawo handlowe*, wyd. 10, Warszawa 2009, s. 150; w aspekcie obowiązku zwrotnego przeniesienia praw i obowiązków podobnie wypowiada się M. Strus, *Dwa sposoby zabezpieczenia kredytu*, „Palestra” 1992, nr 11–12, s. 34; Z. Radwański stwierdza, że obowiązek taki jedynie może, lecz nie musi wynikać z treści powiernictwa (Z. Radwański, *Czynności prawne*, [w:] *System prawa cywilnego. Prawo cywilne. Część ogólna*, red. Z. Radwański, t. 2, Warszawa 2002, s. 208).

¹¹ A. Kędzierska-Cieślak, *Powiernictwo (Próba określenia konstrukcji prawnej)*, „Państwo i Prawo” 1977, nr 8–9, s. 46.

¹² Por. np. wyrok SN z dnia 19 listopada 1992 r. (II CRN 87/92), OSNC 1993, nr 5, poz. 89.

Typy czynności powierniczych

Wskazuje się na dwa typy czynności powierniczych:

- 1) czynności powiernicze typu zabezpieczającego,
- 2) czynności powiernicze typu zarządzającego¹³.

Pierwsze służą zabezpieczeniu wiarygodności powiernika. Jego interes majątkowy chroniony jest poprzez wykonywanie przez niego praw przekazanych mu przez powierzającego, jednak w granicach wartości jego własnej wiarygodności wobec powierzającego. Przykładem tego typu czynności jest przede wszystkim przewłaszczenie na zabezpieczenie.

Drugie polegają na zarządzaniu przez powiernika przeniesionym na niego prawem, oraz z obowiązkiem zwrócenia go powierzającemu w określonych okolicznościach wraz z uzyskanymi korzyściami w wyniku zarządu. Czynności te są dogodnie dla powierzającego, ponieważ przekazuje zarząd prawami powiernikowi, często będącemu specjalistą, sam pozostaje w ukryciu, bowiem powiernik nie działa w jego imieniu, lecz tylko w jego interesie¹⁴.

Pactum fiduciae

Szczególną cechą czynnościom powierniczym nadaje ich integralny składnik – zastrzeżenie powiernicze tzw. *pactum fiduciae*. Polega na tym, że powiernik zobowiązuje się do takiego zachowania względem powierzającego, które w ich wzajemnym stosunku ogranicza prawo mu przysługujące¹⁵. Treścią zastrzeżenia powierniczego są postanowienia, które mają charakter obligacyjny. To dodatkowe porozumienie między stronami powierniczego stosunku prawnego może zostać wyrażone wprost przez strony albo możliwe jest potraktowanie go jako elementu dorozumianego czynności prawnej¹⁶.

Postanowienia zastrzeżenia powierniczego mają obligacyjny charakter, zatem skuteczne są tylko między stronami powierniczej czynności prawnej. Strony mogą zastrzeżenie powiernicze wyrazić, wprost, ale dopuszczalne wydaje się również potraktowanie go jako integralnego składnika umowy przeniesienia prawa podmiotowego, której strony nadają powierniczy charakter. Magdalena Rytwińska wskazuje, że zastrzeżenie powiernicze ma pewną autonomię a także charakterystyczne dla siebie skutki prawne, co nie zmienia faktu, iż powinno być uważane za element większej całości, którą jest czynność prawna o charakterze powierniczym¹⁷.

¹³ Z. Radwański, *Czynności prawne...*, op. cit., s. 212.

¹⁴ *Ibidem*, s. 215.

¹⁵ J. Trzebiński, *Czynności powiernicze*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1997, nr 2, s. 27.

¹⁶ M. Rytwińska, *Przelew wiarygodności na zabezpieczenie*, Warszawa 2007, s. 86.

¹⁷ *Ibidem*, s. 83–84.

Treść umowy

Większość przypadków powiernictwa powstaje z woli stron. Umowa powiernicza jest dwustronną czynnością prawną, gdzie stronami są powierzający i powiernik. Umowy typu zarządzającego przeważnie zawierane są w interesie powierzającego albo wskazanej przez niego osoby trzeciej. Z kolei umowy typu zabezpieczającego zawierane są najczęściej w interesie wierzyciela.

W Polsce brak jest regulacji stawiających stronom umowy powierniczej jakiegś szczególnego wymagania. Zastosowanie do tego typu przypadków mają przepisy o zdolności do czynności prawnych.

Z umową powiernictwa mamy do czynienia, gdy jedna osoba – powierzający przenosi w określonym celu na rzecz drugiej osoby – powiernika własność rzeczy, przy zastrzeżeniu, że korzystać z niej może wyłącznie w sposób określony w umowie i ma służyć wypełnieniu celu przysporzenia.

Do powierniczego przenoszenia praw podmiotowych zastosowanie mają przede wszystkim przepisy regulujące ogólną problematykę czynności prawnych, przenoszenie własności, jak również przepisy księgi trzeciej k.c.¹⁸ SN w jednej ze swoich uchwał podkreślił, że „przewłaszczenie ruchomości na zabezpieczenie jest umową między właścicielem a wierzycielem-kredytobiorcą zawieraną w oparciu o art. 353¹ k.c.”¹⁹

Zasada swobody kontraktowej ulegnie jednak ograniczeniom w sytuacjach wynikających z regulacji zawartych np. w Prawie upadłościowym i naprawczym²⁰. Jak wskazuje art. 83 pr.up.n. „nieważne są postanowienia umowy zastrzegające na wypadek ogłoszenia upadłości zmianę lub rozwiązanie stosunku prawnego, którego stroną jest upadły”.

W sytuacji, gdy chodzi o formę czynności prawnej wyróżnić można dwa warianty.

Umowy o zarząd powierniczy dokonywane są w formie, która wymagana jest do zbycia określonego prawa.

W przypadku przewłaszczenia na zabezpieczenie, zgodnie z art. 101 ust. 2 prawa upadłościowego i naprawczego, wymagana będzie forma pisemna z datą pewną. Wynika to z faktu, że w prawie upadłościowym skuteczność umów względem osób trzecich wymaga zachowania takiej formy. Jeżeli umowa zostanie zawarta w innej, łagodniejszej formie wówczas przeniesienie prawa bądź rzeczy nie będzie skuteczne względem wierzycieli upadłego powiernika.

Umowa powiernicza powinna regulować poniższe kwestie:

- 1) cel powiernictwa,
- 2) pozycję prawną powiernika i zakres jego zadań,
- 3) wynagrodzenie powiernika,

¹⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny, Dz.U. z 2014 r. poz. 121, 827.

¹⁹ Uchwała SN z dnia 5 maja 1995 r. (III CZP 54/93), OSP 1994, nr 10, poz. 176.

²⁰ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r., Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. z 2014 r. poz. 1306, 1626.

- 4) zobowiązanie powierzającego do zwrotu poniesionych wydatków przez powiernika,
- 5) prawo powierzającego do wydawania poleceń powiernikowi,
- 6) zobowiązanie powiernika do informowania o swoich działaniach powierzającego,
- 7) okres obowiązywania umowy,
- 8) możliwość wypowiedzenia umowy,
- 9) zakaz konkurencji,
- 10) ochronę powierzającego w przypadku upadłości powiernika, egzekucji z majątku powiernika, sprzedaży powierzonej rzeczy osobie trzeciej przy naruszeniu umowy powierniczej,
- 11) odpowiedzialność stron,
- 12) dopuszczalność zmiany stron umowy,
- 13) zakończenie stosunku powierniczego²¹.

Cel umowy

Umowa powiernictwa ma na celu zabezpieczenie istniejącej już wierzytelności, która wynika ze stosunku podstawowego tzn. przeważnie z umowy kredytu lub pożyczki. Powiernicze przeniesienie prawa własności różni się od typowej czynności prawnej, która prowadzi do zmiany właściciela, przeniesienia własności oraz przejścia na nabywcę wszelkich uprawnień właściciela. W przypadku powiernictwa strony nie mają na celu zmiany właściciela. Strony przenoszą prawo podmiotowe tymczasowo, aby zabezpieczyć wierzytelność. Jednakże odbywa się to w sposób pełny i definitywny²².

Czynność powiernicza zawiera dwa powiązane ze sobą elementy:

- przeniesienie przez powierzającego na powiernika pewnego prawa (przysporzenie), w wyniku, czego powiernik może korzystać z niego względem osób trzecich w zakresie określonym treścią tego prawa,
- zobowiązanie powiernika względem powierzającego (w stosunku wewnętrznym), że będzie z powierzonego prawa korzystał w ograniczonym zakresie, określonym treścią umowy powierniczej (w szczególności, że powierzone mu prawo powróci do powierzającego we wskazanej sytuacji)²³.

Powiernik wykonuje i korzysta z powierzonego prawa w imieniu własnym, ale na rzecz innej osoby przy jednoczesnym zastrzeżeniu, że czas sposób oraz warunki korzystania z tego prawa są ściśle określone oraz że po upływie

²¹ *Ibidem*, s. 80.

²² M. Rytwińska, *op. cit.*, s. 79.

²³ Z. Radwański [w:] *Prawo cywilne. Część ogólna*, t. 2: *System prawa prywatnego*, Warszawa 2002, s. 208.

określonego czasu lub spełnieniu się określonego warunku prawo to lub korzyści wynikające z wykonywania tego prawa przeniesione będą przez powiernika na powierzającego albo przejdą na niego automatycznie z mocy ziszczenia się warunku zastrzeżonego w czynności prawnej²⁴.

Określenie istoty powierniczego stosunku prawnego odnajdziemy w jednym z orzeczeń SN. Dłużnik przenosi przysługujące mu prawo podmiotowe – własność rzeczy na wierzyciela w celu zabezpieczenia wierzytelności, z tym zastrzeżeniem, że powiernik będzie korzystał przeniesionego na zabezpieczenie prawa podmiotowego jedynie w granicach potrzebnych do wykonania zabezpieczenia, które to granice określają swobodę wierzyciela²⁵.

Rodzaje powiernictwa

Jako przykłady powiernictwa podaje się przeważnie przewłaszczenie na zabezpieczenie, zarząd powierniczy czy też zlecenie powiernicze.

Przewłaszczenie na zabezpieczenie jest formą zabezpieczenia wierzytelności. Konstrukcja ta jest fragmentarycznie uregulowana w prawie bankowym, jednakże możliwość zawierania tego typu umów, wynika z obowiązującej w polskim prawie zasady swobody umów wyrażonej w art. 353¹ k.c.

Według Grzegorza Tracza i Fryderyka Zolla przewłaszczenie na zabezpieczenie jest umową obligacyjną, kreującą zobowiązanie do przeniesienia prawa własności, opartą o konstrukcję powiernictwa romańskiego. Jego istota opiera się na

rozróżnieniu treści stosunku prawnego, istniejącego pomiędzy powierzającym a powiernikiem, od pozycji prawnej [...], którą uzyskuje powiernik wobec osób trzecich [...]²⁶.

Przewłaszczenie na zabezpieczenie polega na przeniesieniu na wierzyciela własności oznaczonej rzeczy (z tytułu określonego stosunku prawnego) z równoczesnym zobowiązaniem tego ostatniego do korzystania z niej w sposób określony w umowie, a po zaspokojeniu zabezpieczanej wierzytelności do zwrotnego przeniesienia własności na zbywcę. Pomiędzy powierzającym a powiernikiem nawiązuje się szczególny stosunek prawny – stosunek powiernictwa, który umożliwia wierzycielowi zaspokojenie się z przeniesionej powierniczo rzeczy w przypadku niewykonania bądź nienależytego wykonywania zobowiązania przez dłużnika²⁷.

²⁴ R. Rykowski, *op. cit.*, s. 175–176.

²⁵ Wyrok SN z dnia 27 czerwca 1995 r. (I CR 7/95), OSNC 1995, nr 12, poz. 183.

²⁶ G. Tracz, F. Zoll, *Przewłaszczenie na zabezpieczenie: praktyka, konstrukcja, dopuszczalność, przedmiot*, Kraków 1996, s. 3.

²⁷ E. Gniewek, *Prawo rzeczowe*, wyd. 6, Warszawa 2006, s. 232.

Aprobata tego typu umów wynika z orzeczeń SN. Jak trafnie wskazywał SN

Umowa o przewłaszczenie rzeczy na zabezpieczenie jest jednym ze sposobów zapewnienia wierzycielowi realizacji pieniężnego zobowiązania dłużnika. Jej istotę stanowi przeniesienie na wierzyciela własności rzeczy w celu jego zaspokojenia w razie niewykonania przez dłużnika zobowiązania oraz zobowiązanie się wierzyciela do zwrotnego przeniesienia własności, jeżeli dłużnik zobowiązanie wykona. Umowa ta stwarza podstawy do żądania wydania rzeczy i zależy od istnienia wierzytelności pieniężnej, którą zabezpiecza. Przenosi własność ze skutkiem w postaci wyłączenia przedmiotu zabezpieczenia z majątku dłużnika, ale jej przyczyną nie jest przysporzenie wierzycielowi prawa własności lecz danie mu zabezpieczenia wyegzekwowania wierzytelności. Dopóki zaspokojenie wierzytelności nie nastąpi wierzyciel występuje w podwójnej roli wierzyciela i właściciela rzeczy, a po bezskutecznym upływie terminu spłaty długu i zrealizowaniu roszczenia windykacyjnego także w roli posiadacza rzeczy. Przeniesienie własności oraz przeniesienie posiadania nie przesądzą o zaspokojeniu wierzyciela i wygaśnięciu wierzytelności. Dopiero spłata długu lub wystąpienie zdarzenia umownego, z którym strony związały skutek w postaci zaspokojenia wierzyciela powoduje, że wierzytelność wygasa w całości lub części. Najczęściej zdarzeniem tym jest sprzedaż rzeczy przez wierzyciela z zaliczeniem uzyskanej ceny na poczet wierzytelności, ale może nim być także przepadek rzeczy na rzecz wierzyciela po ustaleniu aktualnej wartości rzeczy. W tej ostatniej sytuacji umowa stron zawiera swego rodzaju odnowienie dotychczasowego zobowiązania dłużnika. Spłata długu pozbawia przewłaszczenie jego *causae*, ponieważ czyni bezprzedmiotowym zapewnienie sobie przez wierzyciela ściągłości wierzytelności. Brak spłaty długu i brak zaspokojenia się wierzyciela skutkuje „utrzymywaniem się” wierzytelności w czasie i wysokości zależnych od efektów przedsięwzięć wierzyciela na drodze realizacji uprawnień, wynikających z umowy o przewłaszczenie na zabezpieczenie²⁸.

Zgodnie z Uchwałą SN z dnia 10 maja 1948 r. (C. Prez. 18/48), OSN 1948, poz. 58. dopuszczalne jest zabezpieczenie wierzytelności przez przeniesienie na wierzyciela własności rzeczy ruchomej z równoczesnym ustanowieniem zobowiązania wierzyciela do korzystania z prawa własności tylko w granicach umowy stron.

Z kolei w wyroku z dnia 19 listopada 1992 r. (II CRN 87/92), OSNC 1993, poz. 89. SN uznał, że zabezpieczenie może nastąpić na podstawie samej umowy o przewłaszczenie, mocą, której dłużnik (zbywca) może zatrzymać w swoim posiadaniu przewłaszczoną rzecz oznaczoną co do tożsamości, w charakterze uzgodnionym z wierzycielem.

W orzecznictwie SN wskazuje, że do elementów przedmiotowo istotnych konstruujących umowę przewłaszczenia na zabezpieczenie należy zamieszczenie w jej treści zastrzeżenia o zwrotnym przeniesieniu własności przedmiotu zabezpieczenia przez wierzyciela na przewłaszczającego w razie spłaty długu, w doktrynie zwane również „klauzulą fiducyjną”²⁹.

Art. 101 Prawa bankowego³⁰ mówi jedynie o przeniesieniu na zabezpieczenie własności rzeczy ruchomych.

²⁸ Uchwała SN z dnia 11 września 2003 r., sygn. III CZP 53/03.

²⁹ Wyrok SN z dnia 19 lipca 2001 r. (III CKN 1225/98), Legalis.

³⁰ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r., Prawo bankowe, Dz.U. z 2014 r. poz. 586, 1133.

Przedmiotem umowy przewłaszczenia mogą być również nieruchomości, co potwierdził SN. W wyroku z dnia 29.5.2000 r. SN stwierdził, że:

Umowa przeniesienia własności nieruchomości na zabezpieczenie spłaty kredytu, w której kredytodawca zobowiązał się do przeniesienia z powrotem na kredytobiorcę własności nieruchomości niezwłocznie po spłacie kredytu, nie jest umową przeniesienia własności zawartą pod warunkiem³¹.

Z kolei zlecenie powiernicze skupia się na fiducyjnym nabyciu nieruchomości na zlecenie. Fiducyjne zlecenie opiera się na zobowiązaniu biorącego zlecenie do dokonania czynności prawnej w imieniu własnym, ze skutkiem dla siebie. Zarazem jest też zobowiązany do wydania dającemu zlecenie wszystkiego, co uzyskał na swoją rzecz. Nie jest już potrzebne dodatkowe zobowiązanie się biorącego zlecenie, bowiem obowiązek ten wynika z przepisów o zleceniu – art. 740 zd. 2 k.c. Zlecenie powiernicze powinno się odróżniać od pełnomocnictwa. W przypadku pełnomocnictwa, udzielonego zleceniobiorcy, nabycie własności nieruchomości ma skutek bezpośrednio dla dającego zlecenie mocodawcy. Właścicielem staje się zleceniodawca, a nie pełnomocnik. Z kolei przy zleceniu fiducyjnym zleceniobiorca działa we własnym imieniu, jest tylko zobowiązany do przeniesienia własności nabytej nieruchomości na zleceniodawcę. Powiernicze zlecenie nabycia nieruchomości polega na tym, że zleceniobiorca zobowiązuje się na zlecenie zleceniodawcy nabyć nieruchomość we własnym imieniu i na swoją rzecz, następnie przenieść własność nieruchomości na dającego zlecenie. Z fiducyjnym nabyciem nieruchomości spotykamy się najczęściej, gdy osoba chcąc zakupić daną nieruchomość z jakichś powodów nie chce bądź nie może ujawnić swojej tożsamości (ma wierzycieli, nie można wykazać pochodzenia jej majątku) albo nie może sama zakupić nieruchomości (jest cudzoziemcem).

Zdaniem Jana Szachułowicza treść zarządu powierniczego polega na wykonywaniu w imieniu własnym przez agencje (powierników) prawa własności oraz innych ograniczonych praw rzeczowych na rzecz beneficjenta (Skarbu Państwa jako powierzającego) w stosunku do powierzonego mienia. Zatem istota zarządu powierniczego polega na zarządzaniu przewłaszczonym na powiernika mieniem w cudzym interesie³².

W literaturze wskazuje się na:

- zarząd mający za przedmiot przedsiębiorstwo,
- zarząd nad prawami udziałowymi,
- zarząd prawami autorskimi sprawowany przez organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Konstrukcja zarządu powierniczego nad przedsiębiorstwem polega na tym, iż powiernik zobowiązuje się wobec ustanawiającego do prowadzenia przedsiębiorstwa w swoim własnym imieniu, ale ze skutkiem i w interesie usta-

³¹ Wyrok SN z 29.5.2000, III CKN 246/2000, OSNC 2000, Nr 11, poz. 213.

³² J. Szachułowicz, *Własność publiczna*, Warszawa 2000, s. 152.

nawiającego powiernictwo. Potrzeba takiego zarządu wynika najczęściej z tego, że właściciel nie chce prowadzić tego przedsiębiorstwa ani też nie chce go zbyć. Przenosząc własność na powiernika, może czerpać zyski z przedsiębiorstwa³³.

Powiernictwo na prawach udziałowych ma charakter fiducjarny. Przedmiotem umowy mogą być np. prawa wspólnika sp. z o.o., prawa akcjonariusza spółki akcyjnej i komandytowo-akcyjnej. Inaczej jest w przypadku wspólników osobowych spółek handlowych (ze względu na zakaz zbywania praw bez zgody pozostałych wspólników). Celem takiego zarządu może być ukrycie udziałowca przed wspólnikami. Istota umowy powierniczej polega na tym, iż udział wchodzi do majątku nabywcy (powiernika), który zobowiązuje się do przeniesienia z powrotem (pod pewnymi warunkami) nabytego udziału na zbywcę. Zbywca ma roszczenie o powrotne nabycie udział, które ma charakter wyłącznie obligacyjny i najczęściej wynika z dodatkowej umowy zawartej przez strony. Można tu zastosować przepisy o umowach zobowiązujących, np. zleceniu. W przypadku spółki z o.o., z punktu widzenia osób trzecich powiernik jest udziałowcem. Istotne jest zawarcie w umowie powierniczej postanowień, co do sposobu wykonywania praw wynikających z udziału w spółce np. prawa głosu. Jednakże postanowienia te mają skutek wyłącznie obligacyjny – za ich złamanie powiernik ponosi tylko odpowiedzialność odszkodowawczą³⁴. O tej odmianie zarządu wypowiada się SN:

przeniesienie na powiernika udziału w spółce z o.o. powoduje, że powiernik w zasadzie wstępuje w istniejący stosunek spółki w miejsce powierzającego i przejmuje całą jego sytuację prawną. Podkreślenia wymaga, że przepisy kodeksu spółek handlowych nie zawierają żadnych bezpośrednich zakazów powierniczego wykonywania praw korporacyjnych. Zasadę tę, powszechnie akceptowaną w doktrynie, należy wywieść z natury stosunku spółki, która nie pozwala na oddzielenie uprawnień organizacyjnych (np. prawa uczestniczenia w zgromadzeniu wspólników) od uprawnień majątkowych (np. prawa do zysku). Akceptacja tej zasady gwarantuje, że nie wystąpią zagrożenia polegające na naruszeniu procesu prawidłowego funkcjonowania spółki, ponieważ zarówno uprawnienia majątkowe, jak i organizacyjne znajdują się w jednym ręku, a nie pozostaną w rozproszeniu pomiędzy kilkoma podmiotami. Tym różni się pozycja powiernika od pozycji np. zastawnika, który nie może wykonywać praw korporacyjnych, wynikających z zastawionego udziału. Identyczne wnioski wypływają z analogicznego zastosowania art. 509 § 2 k.c., który stanowi, że wraz z wierzycelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa. Status ten powiernik utraci dopiero w wyniku zwrotnego przeniesienia udziału³⁵.

Jeżeli chodzi o zarząd prawami autorskimi, to art. 104 prawa autorskiego i prawach pokrewnych³⁶ zakłada, że organizacja zbiorowego zarządzania ma za zadanie sprawowanie zarządu oraz wykonywanie powierzonych praw

³³ P. Stec, *Powiernictwo w prawie polskim na tle porównawczym*, Zakamycze 2005, s. 234–244.

³⁴ R. Rykowski, *op. cit.*, s. 383–391.

³⁵ Orzeczenie SN Izba Cywilna 2006/1/11 (sygn. akt I CK 528/4).

³⁶ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r., O prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. z 2010 r. Nr 152, poz. 1016.

majątkowych. Pozycja prawna twórcy, który korzysta z usług organizacji jest wyjątkowa ze względu na więź łączącą go z zarządzającym podmiotem. Między nim a organizacją ma miejsce zobowiązanie, które określa uprawnienia stowarzyszenia do reprezentowania twórcy. Możliwe jest, aby stowarzyszenie reprezentowało twórcę niebędącego jego członkiem. Może to przybrać postać umowy powierniczej³⁷.

Sytuacja powiernika

W stosunku powierniczym powiernik zajmuje główną pozycję. Wynika to z przyśługujących mu uprawnień do władania rzeczą. Podstawowym obowiązkiem powiernika jest jego staranne działanie. Obowiązkiem powiernika jest zachowanie lojalności, sumienności w stosunku do powierzającego. Powiernik ma obowiązek zachowania wartości powierzonego mu majątku. Powiernik zajmuje się powierzonym majątkiem, zarządza nim zgodnie z treścią zawartej umowy. Umowa powiernicza powinna precyzować zakres obowiązków powiernika. Więź pomiędzy powierzającym a powiernikiem jest oparta na szczególnym zaufaniu stron, w związku z tym powiernik w zakresie nieokreślonym w umowie powierniczej ma swobodę działania oraz prawo samodzielnego decydowania o podjęciu czynności. Powiernik powinien starać się odseparować swój majątek osobisty od powierzonego. Powierzający z racji zajmowanej pozycji powiernika może wymagać więcej niż od modelowego zarządcy. Nadużycie przez powiernika dominującej pozycji prawnej może spowodować duże konsekwencje dla powierzającego. Powiernik powinien wykonywać swoje obowiązki ze świadomością wyjątkowej roli, jaką pełni³⁸.

W powiernictwie typu zabezpieczającego powiernik powinien umożliwić powierzającemu dłużnikowi korzystanie z rzeczy. Powiernik powinien dbać o przewłaszczone rzeczy. Po spłacie długu ma obowiązek zwrotnego przeniesienia własności na powierzającego. Powinien chronić przewłaszczone rzeczy, gdyby osoba trzecia zgłaszała co do nich roszczenia.

Powiernik zarządzający cudzym majątkiem powinien sprawować nad nim opiekę i postępować z nim zgodnie z zawartą umową z powierzającym. Powiernik powinien osobiście wykonać swoje zadanie, gdyż w przypadku tych umów ma miejsce szczególne zaufanie stron. Wybierając powiernika, powierzający kieruje się jego kompetencją, rzetelnością i lojalnością. Jest to bardzo ważne, bowiem powiernik w przypadku zarządu powierniczego nabywa własność przewłaszczonych rzeczy. W zasadzie powiernik w podejmowaniu decyzji jest samodzielny³⁹.

³⁷ P. Stec, *op. cit.*, s. 234–244.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

Ochrona powierzającego

Powiernik występuje w stosunkach zewnętrznych jako właściciel i nie jest ograniczony w stosunku do osób trzecich treścią umowy powierniczej. Takie ograniczenie w korzystaniu z przedmiotu umowy powiernictwa ma jedynie skutek pomiędzy stronami tej umowy. Zatem istotny jest wybór powiernika, bowiem czynności powiernicze można zaliczyć do czynności opartych na wzajemnym zaufaniu stron. Właściwy dobór powiernika jest bardzo ważny, gdyż istnieje ryzyko, że powiernik wykorzysta swoją uprzywilejowaną pozycję. W sytuacji, gdy powierzający decyduje się na skorzystanie z umowy powiernictwa, powinien zapoznać się z środkami prawnymi, za pomocą których może bronić się przed nieuczciwymi powiernikami. Zatem istotne jest, aby słuszne interesy powierzającego zostały zabezpieczone.

Umowa powiernictwa ma charakter obligacyjny. Zatem powstaje stosunek zobowiązaniowy i powierzający ma prawo oczekiwać, że powiernik spełni obowiązujące go świadczenie i zachowa się zgodnie z treścią umowy, zaspokajając przy tym interes powierzającego. Stąd też po stronie powierzającego powstaje roszczenie odszkodowawcze w stosunku do powiernika z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania umownego⁴⁰.

Zakres odpowiedzialności powiernika określa się w umowie powiernictwa. Można wskazać określone obowiązki, za których niespełnienie odpowiadać będzie powiernik. Aby powiernik ponosił odpowiedzialność odszkodowawczą, w majątku powierzającego musi powstać szkoda. Ponadto przesłanką odpowiedzialności powiernika jest adekwatny związek przyczynowy między powstałą szkodą a nienależytym wykonaniem lub niewykonaniem zobowiązania wynikającego z umowy powiernictwa. Powiernik odpowiada za normalne następstwa swojego zawinionego zachowania. Zgodnie z art. 6 k.c. wykazanie szkody spoczywa na powierzającym. Stąd też w celu lepszego zabezpieczenia swoich interesów, powierzający powinien umieścić w umowie powierniczej zapis dotyczący kary umownej. W takiej sytuacji w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania wierzyciel otrzymałby sumę w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody⁴¹.

Wielokrotnie roszczenie odszkodowawcze z art. 471 k.c. nie jest w stanie w pełni zaspokoić interesu powierzającego. Powiernik w stosunkach zewnętrznych występuje jako właściciel powierzonej rzeczy, zatem wszelkie rozporządzenia składnikami majątku powierniczego w zasadzie są skuteczne i ważne. W miejsce zbytych przedmiotów wchodzi nowe prawa majątkowe, jednakże często uzyskane w zamian za powierzony przedmiot, świadczenie nie jest dla powierzającego ekwiwalentne.

⁴⁰ *Ibidem.*

⁴¹ *Ibidem.*

Jedną z regulacji służącą do ochrony powierzającego jest art. 59 k.c. Na podstawie tego przepisu można stwierdzić, że powierzający mógłby żądać uznania umowy zawartej przez powiernika z osobą trzecią za bezskuteczną, zwłaszcza jeżeli przysługiwałoby mu zwrotne roszczenie do powiernika. Stosowanie tego artykułu do stosunków powierniczych nie budzi wątpliwości. Możliwe jest także zastosowanie tej regulacji w przypadku umów zbycia nieruchomości. Potwierdza to SN:

w razie zbycia własności nieruchomości przez osobę, która na podstawie umowy zlecenia nabyła poprzednio prawo własności nieruchomości we własnym imieniu z obowiązkiem późniejszego przeniesienia tej własności na zleceniodawcę, zleceniodawca uprawniony jest do żądania uznania umowy za bezskuteczną na podstawie art. 59 k.c., jeżeli zostaną spełnione dalsze przesłanki wymienione w tym przepisie⁴².

Powierzającemu przysługuje zatem roszczenie z art. 59 k.c., a skuteczność roszczenia będzie zależeć od braku dobrej wiary osoby trzeciej. Na powierzającym spoczywa ciężar udowodnienia, czy osoba trzecia działała w złej czy dobrej wierze. Dodać trzeba, że nie dotyczy to rozporządzeń nieodpłatnych, bowiem w takiej sytuacji osoba trzecia, nabywając rzecz od powiernika na podstawie umowy, która czyni całkowicie albo częściowo niemożliwym zadośćuczynieniu roszczeniu powierzającego, nie jest chroniona nawet w wypadku jej dobrej wiary.

Zdarza się, że w umowach powiernictwa roszczenia zwrotne powierzającego mają charakter warunkowy. W takiej sytuacji do ochrony interesu powierzającego zastosowanie będzie miał art. 92 k.c., tzn.

jeżeli czynność prawna obejmująca rozporządzenie prawem dokonana została pod warunkiem, późniejsze rozporządzenia tym prawem tracą moc z chwilą ziszczenia się warunku o tyle, o ile udaremniają albo ograniczają skutek ziszczenia się warunku.

W tym przypadku skuteczność roszczenia powierzającego również uzależniona jest od dobrej wiary osoby trzeciej⁴³.

Analizując artykuły 59 i 92 k.c., należy stwierdzić, że w sytuacji gdy osoba trzecia działała w dobrej wierze, to powierzający nie ma możliwości odzyskania własności rzeczy powierzonej powiernikowi. Nieprawdopodobnie ważne jest to w umowach powiernictwa dotyczących nieruchomości. W celu zabezpieczenia swojego interesu, powierzający powinien ujawnić w księdze wieczystej roszczenie o zwrotne przeniesienie własności powierzonej nieruchomości, na wypadek ewentualnej potrzeby skorzystania z roszczenia z art. 59 lub 92 k.c. Zgodnie

⁴² Wyrok SN z dnia 28 grudnia 1976 roku (sygn. akt III CRN 302/76).

⁴³ Patrz Art. 92 Kodeksu Cywilnego: „do osoby trzeciej nabywającej prawo na podstawie takiego rozporządzenia stosuje się odpowiednio przepisy o ochronie osób, które w dobrej wierze dokonały czynności prawnej z osobą nieuprawnioną do rozporządzania prawem)”, za: P. Mikosik, *Środki ochrony prawnej powierzającego* http://www.prawo.egospodarka.pl/78219_Umowa-powiernicza-srodki-ochrony-prawnej-powierzajacego,1,92,1.html [dostęp: 5.08.2014].

z art. 17 ustawy o księgach wieczystych i hipotece⁴⁴ „przez ujawnienie w księdze wieczystej prawo osobiste lub roszczenie uzyskuje skuteczność względem praw nabytych przez czynność prawną po jego ujawnieniu”. Zatem nabywca nieruchomości nie mógłby powoływać się na swoją dobrą wiarę wobec powierzającego⁴⁵.

Zagrożeniem dla powierzającego jest sytuacja, kiedy z majątku powiernika prowadzona ma być egzekucja. Powierzający może wówczas bronić swojego interesu za pomocą powództwa uregulowanego w art. 841 k.p.c. § 1: „osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa”. Odnosząc to do umowy powiernictwa, osobą trzecią w rozumieniu tego przepisu jest powierzający, egzekucja zaś prowadzona będzie z majątku powiernika, gdzie prawa majątkowe powierzone są jego częścią. W celu wzmocnienia swojej pozycji powierzający może wprowadzić do umowy powierniczej postanowienie, na mocy którego wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko powiernikowi będzie stanowić warunek rozwiązujący umowę powiernictwa.

Zagrożeniem dla powierzającego jest również sytuacja, gdy powierzony majątek wejdzie do masy upadłościowej w wypadku upadłości powiernika. Zgodnie z art. 83 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze „nieważne są postanowienia umowy zastrzegające na wypadek ogłoszenia upadłości zmianę lub rozwiązanie stosunku prawnego, którego stroną jest upadły”. Zatem powierzający nie może wzmocnić swojej pozycji⁴⁶.

Powierzającemu przysługują w zasadzie tylko środki ochrony o charakterze obligacyjnym. Wzmocnienie jego pozycji mogłoby nastąpić na przykład na skutek wprowadzenia zasady separacji mas majątkowych. Taki przypadek występuje w powierniczym rachunku bankowym, w ustawie o ochronie praw nabywców lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego. Na gruncie tej ustawy, gdy dojdzie do upadłości dewelopera, nabywca lokalu mieszkalnego albo domu jednorodzinnego będzie w innej sytuacji niż inni wierzyciele dewelopera. Klienci dewelopera mają uprzywilejowaną pozycję, która polega na tym, że zgromadzone środki na powierniczych rachunkach nieruchomości lub mieszkaniowych, gdzie realizowana jest inwestycja przez dewelopera, wchodzi do oddzielnej masy upadłości, i ta przeznaczona jest na zaspokojenie roszczeń klientów. Zatem w przypadku upadłości dewelopera, odrębność masy upadłości służy w pierwszej kolejności do zaspokojenia klientów, z pominięciem pozostałych wierzycieli. Jeżeli deweloper prowadzi w tym samym czasie kilka inwestycji, wówczas powstaje tyle mas upadłości, ile inwestycji w chwili ogłoszenia upadłości realizuje deweloper⁴⁷.

⁴⁴ Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r., O księgach wieczystych i hipotece, Dz.U. z 2013 r. poz. 707, 830, 941, 1289.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ P. Stec, *op. cit.*, s. 234–244.

⁴⁷ P. Zimmerman, *Rachunek powierniczy a postępowanie upadłościowe*, <http://www.nieruchomosci.egospodarka.pl/76417,Rachunek-powierniczy-a-postepowanie-upadlosciowe,1,79,1.html> [dostęp: 5.08.2014].

Zasady separacji mas majątkowych, która wzmocniałyby pozycję prawną fiducjanta bez uszczerbku dla pozycji prawnej powiernika – pozycji, która w znaczącym stopniu decyduje o przydatności powiernictwa dla współczesnego obrotu gospodarczego.

Z powyższych rozważań wynika, że istotnym jest uregulowanie treści umowy powierniczej tak, aby pozycja prawna powierzającego była chroniona w jak najszerszym stopniu. Ponadto umowa ta opiera się na zaufaniu stron, więc w celu zabezpieczenia swoich interesów powierzający powinien zawierać takie umowy tylko z osobami, do których ma zaufanie.

Zakończenie stosunku powierniczego

Stosunek powiernictwa kończy się wolą stron albo stanowi o tym przepis ustawy. Na rozwiązanie stosunku powiernictwa ustawowego wpływ mają przepisy Kodeksu cywilnego – zakończenie urzędowania wykonawcy testamentu, albo przepisy prawa upadłościowego i naprawczego – powołanie i odwołanie syndyka. Przypadki rozwiązania z woli stron najczęściej wskazane są w zawartej umowie.

Przyczynami przewidzianymi w umowie na przykład może być: zawarcie umowy na czas określony lub zawarcie jej pod warunkiem rozwiązującym, jak również możliwość wypowiedzenia umowy. Na podstawie art. 746 k.c. ustawową przyczyną zakończenia umowy powierniczej może być wypowiedzenie zlecenia. Innym powodem może być niemożność wykonywania działalności powierniczej, np. wykreślenie spółki z rejestru.

Jeżeli chodzi o umowy typu zarządzającego, umowa kończy się po upływie czasu, po osiągnięciu zamierzonego celu bądź niemożności jego osiągnięcia.

Śmierć powiernika prowadzi do wygaśnięcia umowy powiernictwa. Natomiast w przypadku śmierci powierzającego stosunek powiernictwa trwa nadal.

Do zarządu powierniczego znajdują zastosowanie przepisy o zleceniu. Art. 747 k.c. mówi, że „umowa zlecenia nie wygasa wskutek śmierci dającego zlecenie chyba, że strony umówiły się inaczej”. Bez znaczenia dla trwania zarządu powierniczego jest śmierć powierzającego. Z kolei w przypadku śmierci powiernika zastosowanie ma art. 748 k.c. „W braku odmiennej umowy zlecenie wygasa wskutek śmierci przyjmującego zlecenie albo wskutek utraty przez niego pełnej zdolności do czynności prawnych”.

Podsumowanie

Powiernictwo stanowi zbiorczą kategorię, która obejmuje swoim zakresem różnorodne postacie czynności powierniczych. Szerokie zainteresowanie tą instytucją tkwi w uświadomieniu sobie, jaką pozycję zajmuje osoba, która w sensie

ekonomicznym w pełni korzysta z prawa podmiotowego formalnie przysługującego innej osobie.

Umowa powiernictwa wydaje się skomplikowana tylko dlatego, że często należy odwoływać się do konstrukcji prawnych, które ukazują jedynie fragmentarycznie istotę tej instytucji. Zasada swobody umów daje prawo do uregulowania treści umowy powierniczej tak, aby określona pozycja była chroniona w jak najszerszym stopniu.

Dzięki rosnącej świadomości pod wpływem artykułów w prasie, programów telewizyjnych, ale przede wszystkich doświadczeń innych coraz więcej osób decyduje się na powierzenie spraw związanych z czynnościami prawnymi, także powiernictwem, specjalistom. Sprzyja temu także coraz większa dostępność do usług prawnych, a także możliwość uzyskania porady w wyspecjalizowanych portalach internetowych. Skorzystanie z pomocy prawnika daje pewność, poczucie bezpieczeństwa i ochrony interesów, pozwala również zachować anonimowość i ochronić inne poufne dane – choćby majątkowe. Nie do przecenienia jest również czas, który zyskujemy, powierzając sprawę osobie kompetentnej. Należy jednak pamiętać, że oddanie czynności powierniczej lub innej sprawy o charakterze prawnym w ręce prawnika nie zwalnia z zainteresowania prawem, w szczególności jego zmianami. Przepisy należy śledzić, bowiem według rzymskiej maksymy *ignorantia iuris nocet*.